

33530

WNG (316)
AFGEDAAN BIJ # 82801 4490
MINISTERIE VAN
Binnenlandse Zaken
10 III 1960
7 5 3

GOUVERNEUR
VAN
NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

2339 9 33530

VvM. Afschrift gevoegd in doss. Hollandia, 4 maart 1960.

No. : 1448/VERTROUWELIJK.
Bijlage(n) : 4.
Onderwerp : Betoging C.W.N.G.-
Persekding.

Alte de Strake eon
11/14
Henk Beuze
Janne Puke

A A N :

Zijne Excellentie de Minister
van Binnenlandse Zaken,
Directie Nederlands-Nieuw-Guinea,
Plein 1,
te 's-G R A V E N H A G E.

Afschrift
Afschrift gevoegd in doss. *98771*

- In vervolg op voorgaande berichtgeving langs andere weg heb ik de eer Uwer Excellentie hiernevens nadere inlichtingen te doen toekomen betreffende de op 4 februari jl. door het C.W.N.G.-Persekding gehouden betoging. In voldoening aan Uw telegrafisch verzoek is hierbij tevens de vraag aan een beschouwing onderworpen, in hoeverre aanleiding bestaat tot het nemen van maatregelen tegen sommige bij de organisatie van de betoging betrokken ambtenaren. In mijn op de dag vóór de betoging opgesteld telegram werd een achtergrond van de voorgenomen actie aangeduid zoals die zich op dat moment aftekende en liet vermoeden. Het verloop van de betoging en een aantal daarmee in verband staande gegevens die inmiddels bekend zijn geworden hebben weliswaar niet tot een op alle punten duidelijk beeld geleid, doch doen thans een enigszins andere visie wel waarschijnlijker voorkomen. Deze moge spreken uit de volgende korte reconstructie van de gang van zaken welke tot het houden van de demonstratie heeft geleid.
  - Het initiatief is in eerste instantie uitgegaan van een groep europese leden van het C.W.N.G., merendeels zg. lokale krachten 1). Deze hebben zich tot het dagelijks bestuur, bestaande uit de heren Nijhuis (voorzitter), Kremers en van de Berg gewend. Naar schatting is dit korte tijd na de audiëntie van het C.W.N.G. bij Mr Bot geweest, welke op 14 januari werd verleend. Het dagelijks bestuur zou ...
- 1) (waaronder de heer Pesch, ambtenaar van Financiën, die zoals blijkt uit bijlage 10, blz.20, van het verslag van de eerste Parlementaire Missie indertijd N.G.V.-vertegenwoordiger was).

82190
Staatseerklaring

zou daarop in principe hebben besloten vóór de demonstratie. Omdat in het dagelijks bestuur geen Papoea's zitting hebben zou men de gevoelens van de inheemse leden mondeling hebben gepeild.

Later heeft ook het verbondsbestuur aan de demonstratie zijn fiat gegeven. Hiervan maken wel enige Papoea's deel uit, waarvan de vice-voorzitter M. Kaisiepo, die echter bij het nemen van de beslissing in kwestie niet aanwezig was, N. Jouwe en Ds Romainum, welke beiden op dat ogenblik buitenslands vertoefden.

Behalve bovengenoemde aandrang van Indisch-Nederlandse zijde zijn bepaalde actuele gebeurtenissen van invloed geweest op het besluit om een demonstratie te houden en op de wilde manier waarop deze vooral in het begin is voorbereid en die in de tekst van bijgaande pamfletten duidelijk tot uiting komt.

Ten tijde van het eerste initiatief waren de door N. Jouwe in Nederland gedane verwijten aan het adres van het Gouvernement hier bekend geworden en vond de verzending van de brief van Kaisiepo met het daarop gevolgde perscommentaar plaats.

Aangenomen mag worden dat men in C.W.N.G.-kringen onder de indruk is gekomen van Jouwe's critiek, die als gevolg van de door de censuurkwestie opgewekte kritische publieke belangstelling en tegen de achtergrond van de gebeurtenissen in de Congo in Nederland veel publiciteit heeft gekregen, en van zijn aankondiging om na terugkeer in Nieuw-Guinea een politieke partij te zullen gaan oprichten. Aanvankelijk keurde men zijn uitlatingen af. Toen kort daarop de reactie van Kaisiepo bekend werd, zag men echter hierin - daarbij voorgelicht door de ambtenaren van de afdeling Bevolkingsvoorlichting van der Werff en van Weelie die, zoals hieronder zal worden toegelicht, niet in de authenticiteit van de brief geloofden - een poging van het Gouvernement om op minder oirbare wijze de critiek te ontcrachten en vreesde men, dat de belangrijkste Papoea's dit zouden doorzien en geheel in de hoek van N. Jouwe terecht zouden komen.

In deze situatie heeft het C.W.N.G. waarschijnlijk gemeend een gelegenheid te zien om opdoemende extreme inheemse oppositie de wind uit de zeilen té nemen, de gematigde Papoea's aan zich te binden en voor de eigen organisatie van de algemene wat geagiteerde stemming te profiteren.

Voor de veronderstelling, dat deze motieven een rol hebben gespeeld spreekt ook het communiqué, dat door het C.W.N.G. op een op 3 februari gehouden persconferentie is uitgegeven en waarin tweeërlei aanleiding wordt genoemd:

- a) "de aandrang van een groep europese leden, merendeels z.g. "locale krachten",
- b) "de wetenschap dat in autochtone kringen plannen werden beraamd voor een ongeorganiseerde betoging".

Het tweede motief kon men ter persconferentie niet met feiten aannemelijk maken. Wel noemde men nog een derde aanleiding, n.l. "de vrees dat Mr Bot voor de door het C.W.N.G. naar voren gebrachte verlangens een nieuwe ambtelijke ...

ambtelijke barrière zou gaan opwerpen".

Dat de actie niet is gestimuleerd door figuren die wellicht plannen koesteren voor de oprichting van een "Democratische Unie" kan bevestiging vinden in het feit dat naar verluidt Mrs. de Rijke en Adriaanssens tegen de betoging waren, hetgeen weer kan blijken uit het aan één van beiden toegeschreven artikel "Spelen met vuur" in de Nieuw-Guinea Koerier van 5 februari.

M. Kaisiepo heeft naar aanleiding van de geschetste gang van zaken medegedeeld een gelegenheid te zullen afwachten om zijn ontstemming in het openbaar tot uiting te doen komen waarna hij zich uit het vakbewegingswerk wil terugtrekken. Zijn bezwaren richten zich vooral op het feit dat er "met de Papoea's gesold" (dipermainkan) zou zijn. De andere Papoea-prominenten waren verdeeld in hun houding. De schoolopziener W. Inury heeft zijn afkeuring duidelijk laten blijken en Ds Mori Muzendi bleef demonstratief thuis. Sterke voorstanders waren A. F. Indey en H. Wajoi, terwijl Th. Meset en L. Jouwe eveneens aanwezig waren op Sentani.

Dat de A.R.K.A. zich van een en ander nadrukkelijk heeft gedistancieerd werd reeds vermeld in mijn bericht van 3 februari.

3. De betoging zelve is, als bekend, rustig verlopen. Het in afschrift bij dit schrijven gevoegd politierapport vermeldt gegevens over deelnemertal en verschillende andere bijzonderheden.

De verschillende op de meegevoerde borden geschreven slagzinnen waren tevoren aan het oordeel van de Resident van Hollandia onderworpen, die een aantal als ontoelaatbaar had gekwalificeerd en doen terugnemen. In een enkel geval is echter een slagzin gebruikt (die betreffende de Keiezen en de uitlatingen van N. Jouwe) die niet door de C.W.N.G.-leiding was geautoriseerd.

Belangrijk is het gerapporteerde over het ontbreken van begrip voor het doel van de betoging bij vele inheemse demonstranten. Het is bekend dat de dorpen in het Sentani-gebied aan de algemene opwekking van het C.W.N.G./Persekding tot deelneming hebben gehoor gegeven terwijl de bewoners merendeels slechts een vaag of onjuist besef hadden van hetgeen stond te gebeuren. Het aldus aanzetten van Papoea's tot een massa-actie, die bij hen licht de indruk kan wekken tegen de Overheid te zijn gericht, moet onverantwoord worden geacht.

Hoewel de algemene situatie in de afgelopen weken normaal is geweest maakt toch de Resident van Hollandia reeds melding van berichten, dat sinds de betoging enige onrust heerst in de dorpen en spreekt hij de vrees uit, dat bij de bevolking verwachtingen zijn gewekt in de zin van plotselinge en spoedige veranderingen ten goede, waarin men zich thans teleurgesteld zou gaan voelen.

Indien deze berichten juist zouden zijn, behoeft dit niet te verwonderen. Volgens de rapportage van de Resident was de bevolking in en rond Ajapo (een der Sentani-dorpen) vol van het gerucht dat op het vliegveld zou worden uitgelegd waarom de europeanen in stenen huizen wonen en papoea's in huizen van gaba2. Bij een grotendeels onontwikkelde ...

onontwikkelde bevolking bestaat voor het hoe en het waarom van het groot verschil in materiële omstandigheden en levenswijze tussen hen en de hier werkende Nederlanders nu eenmaal weinig begrip. Men kan niet weten waartoe deze bevolking, eenmaal op een manier als thans is geschied in beweging gebracht, uiteindelijk kan komen.

De rol die volgens het verslag van de Belgische Parlementaire Commissie de vakbonden hebben gespeeld bij de ongeregeldeheden in de Congo kan voor Nieuw-Guinea een waarschuwend voorbeeld zijn.

In het verslag wordt er o.a. op gewezen dat de syndikale methode in de Congo (lees: in Nieuw-Guinea) dient te worden aangepast aan het ontwikkelingspeil van de massa en dat de scherpe formulering van een sociale eis reeds een ophitsend karakter kan aannemen. En: "De taak van een vakbondleider is in Congo veel moeilijker, zijn verantwoordelijkheid veel zwaarder dan in België".

Het is mijn voornemen dit de C.W.N.G.-bestuurders bij de eerste gelegenheid die zich daartoe voordoet mondeling onder ogen te brengen.

4. Thans komende op de vraag in hoeverre aanleiding bestaat voor maatregelen tegen de ambtenaren die de demonstratie hebben georganiseerd en geleid moge ik opmerken, dat hetgeen U werd bericht met betrekking tot hun oppositioneel standpunt tegenover het Gouvernementsbeleid slechts was bedoeld om als achtergrondbelichting te dienen.

Het betreft hier een aantal jongere ambtenaren die wel in discussiegroepjes bijeenkomen en die in meer of mindere mate ook wel gevoelig zijn voor de opinies van de bekende anti-gouvernementeel ingestelde Mr de Rijke. Grond voor maatregelen te kunnen aanzien leveren hun algemene houding en gedrag niet op.

Evenmin kan men daarvoor een reden vinden in het deelnemen aan- of organiseren van een demonstratie, die door de Overheid was toegestaan en die binnen de grenzen van het wettelijk geoorloofde is gebleven. Eén voorbehoud dient hier echter te worden gemaakt en dat geldt de voorlichtingsambtenaren. Wanneer deze ambtenaren publiekelijk aan de voorbereiding en organisatie van acties als die van 4 februari een groot aandeel nemen, moet dat wel tot misverstand bij de bevolking leiden van wie niet verwacht mag worden, dat ze tussen de verschillende kwaliteiten waarin de ambtenaar optreedt het juiste onderscheid zal weten te maken. Deze ambtenaren zullen zich derhalve uit hoofde van hun functie zekere beperkingen hebben op te leggen. Op dit punt moge ik terugkomen bij de beoordeling van het ambtelijk gedrag van de heer van der Werff.

5. De onjuiste en tendentieuze berichten in "Het Vrije Volk" over de uitlatingen van N. Jouwe en over de C.W.N.G.-betoging, die afkomstig zijn van de correspondent te Hollandia (de heer van der Werff), zijn voor mij aanleiding geweest mij met de diensthoofden te beraden over de vraag welke houding in het algemeen dient te worden ingenomen ten opzichte van het publiceren door ambtenaren in tijdschriften of in de dagbladers.

Dat ambtenaren ...

*Wilt u ook alle
ambtenaren!*

Dat ambtenaren als correspondent of medewerker van Nederlandse bladen (en ook van het N.G. weekblad "de Tifa") optreden is geen ontwikkeling van de laatste tijd. Zo leverden tot de opheffing van het Kantoor Voorlichting en Radio-omroep ultimo 1958 de daaraan verbonden ambtenaren-journalisten wel bijdragen aan "Elsevier" en aan andere bladen, hetgeen hen niet verboden was en waarvoor evenmin bijzonderlijk toestemming placht te worden gevraagd.

Hoewel ik dit nergens vastgelegd heb gevonden, meen ik dat aan deze houding van Gouvernementszijde de overweging ten grondslag heeft gelegen, dat het te prefereren was dat de Nederlandse bladen als correspondent een - hopelijk deskundige en loyale - ambtenaar uitkozen dan dat zij zich bij hun keuze zouden moeten beperken tot de kring der particulieren, die hier te lande klein is.

De verwachting dat hiermede de publiciteit over Nieuw-Guinea gediend zou worden, is over het geheel genomen niet of slechts zeer ten dele bewaarheid, zodat ik dit argument niet meer zou willen laten gelden.

Naar mijn gevoelen dient, met eerbiediging van het principe der vrije meningsuiting, de vrijheid om door middel van commentaar en artikelen in de pers het Gouvernement te becritiseren, voor ambtenaren haar grenzen te hebben.

Zoekende naar een afbakening tussen hetgeen wel acceptabel - en hetgeen niet met ambtelijk besef en fatsoen verenigbaar is zijn de gedachten de volgende richting uitgegaan.

- ifm*
- a) Geen bezwaar bestaat tegen publicaties op wetenschappelijk terrein en van feitelijke aard, zij het dat, omdat daarbij veelal van in de uitoefening van de betrekking verkregen gegevens wordt gebruikgemaakt, vooraf aan de dienstleiding toestemming ware te vragen.
  - b) Ook behoeft niet te worden vermeden op de problematiek van een bepaald terrein van Overheidsactiviteit in te gaan en deze bekendheid te geven aan- en meer toegankelijk te maken voor het grote publiek (uiteraard dient de schrijver met het ambtelijk voorschrift van geheimhouding van niet voor publicatie bestemde zaken volledig rekening te houden). Evenmin behoeft de ambtenaar zich daarbij te onthouden van een oordeel over het gouvernementeel beleid, mits dit op algemeen-beschouwende wijze gebeurt. (Periodieken als het tijdschrift Oost en West en Nieuw-Guinea Studïën vormen hiervoor geëigende media). Een voorbehoud moet hier worden gemaakt ten aanzien van hangende beleidsvragen, in welk geval publiciteit het aanschijn zou kunnen hebben van beïnvloeding van de Regering door mobilisering der publieke opinie.
  - c) Het uitdragen van politieke en/of levensbeschouwelijke overtuiging mag niet aan beperking worden onderworpen. Het verlenen van medewerking aan organisaties als b.v. de Wiardi Beckman-stichting en het Centrum voor Staatkundige Vorming behoeft dan ook geen bezwaar te ontmoeten.

d) Bezwaar ...

hier aarsel ik

*Amstel Meer
daar is
Commissie voor
Weekblad*

- individueel*
- d) Bezwaar dient te worden gemaakt tegen een verslaggeving of journalistiek die de actuele gebeurtenissen op de voet volgt, voorzover deze althans niet beperkt is tot louter kroniekschrijven doch - wat meestal het geval is tevens becommentarieert en meningsvorming beoogt. Deze reportage zal onvermijdelijk sterk het stempel dragen van onder de indruk der gebeurtenissen geschreven te zijn. Voorts wordt niet zelden een vertekende, politiek-gekleurde of zelfs geheel onjuiste voorstelling van zaken gegeven, hetgeen mogelijk is doordat de verslaggeving over Nieuw-Guinea voor het publiek in Nederland groten-deels oncontroleerbaar is en de pers helaas vaak met een wantrouwende en negativistische aprioristische instelling tegenover de zaken van dit gebiedsdeel is behept.

Ik ben mij ervan bewust dat bij toepassing van regels als hierboven aangegeven een subjectief element zou worden geïntroduceerd doch zie geen mogelijkheid dit geheel te elimineren.

Ook is het duidelijk dat ten deze niet voor alle ambtenaren precies dezelfde maatstaven kunnen gelden. Zo zullen deze voor de naaste medewerkers van de Gouverneur iets anders liggen, doch daar aangenomen moet worden dat deze ambtenaren voldoende begrip van hun ambtelijke positie hebben behoeft hierop niet verder te worden ingegaan.

Ik meen tot bekendstelling aan de ambtenaren van de geschetste richtlijnen niet te mogen overgaan dan na overleg met U te hebben gepleegd. Bestaat hiervoor in het algemeen reeds aanleiding wanneer het aangelegenheden betreft die met de publiciteit in Nederland verband houden, in dit geval acht ik voor overleg te meer reden aanwezig wegens de repercussies die een en ander zou kunnen veroorzaken. Het is duidelijk, dat de voorgenomen maatregel licht zou kunnen worden geïnterpreteerd als een aanslag op de vrije meningsuiting, te ernstiger omdat deze zou plaatsvinden in een land, waar democratische instellingen groten-deels nog ontbreken.

Uw inzichten terzake zal ik gaarne vernemen.

6. Voorzover bij het Gouvernement bekend, treden als correspondent of medewerker van dagbladen op: de heer Grijpink, wd.omroep- en programmaleider R.O.N.G., voor "de Volkskrant", en de heer van der Werff, ambtenaar Bevolkingsvoorlichting, voor "het Vrije Volk". Voorts is de heer Lagerberg, wd.hoofd Bevolkingsvoorlichting, geregeld medewerker van "de Tifa". De echtgenote van Mr Verploeg, referendaris bij de dienst van Verkeer en Energie, treedt op als correspondentie van "Trouw".

Getoetst aan de hierboven ontwikkelde richtlijnen zouden zowel sommige artikelen waarvoor de heer Lagerberg verantwoordelijk is (o.a. het Tifa-artikel van 12 september 1959 getiteld "De Kepi-moorden" waarin een sensationele passage over een dreigende overval op de bestuurspost Waris als uiteraard ook de medewerking van de heer Grijpink aan de Volkskrant als niet tolerabel moeten worden aangemerkt.

In dit ...

In dit verband verdient de heer van der Werff een afzonderlijke beschouwing.

Reeds werd medegedeeld, dat hij een belangrijk aandeel heeft gehad bij de organisatie van de demonstratie. Hij deelde pamfletten uit, deed deze op de dienstauto van Bevolkingsvoorlichting plakken (tot hem dit verboden werd), reed in een geluidswagen en spoorde in het Nederlands en Maleis tot deelname aan de betoging aan, enz. Hierbij is hij verder gegaan dan met zijn betrekking als voorlichtingsambtenaar te verenigen valt, hetgeen op zichzelf reden voor een terechtwijzing zou zijn.

Voorts bestaat een ernstig vermoeden, gegrond op feitelijke aanwijzingen, dat hij ook in een ander opzicht te ver is gegaan. De gang van zaken met het telegram van Kaisiepo, geschreven als reactie op de uitlatingen van N. Jouwe in Nederland, waarbij het wd. Hoofd Bevolkingsvoorlichting voor vertaling en verzending heeft zorggedragen, heeft kennelijk bij de heer van der Werff de - onjuiste - overtuiging doen postvatten dat de brief niet door Kaisiepo zelf was geschreven en niet de mening van de mede-ondertekenaars weergaf. Het heeft er alle schijn van, dat van der Werff getracht heeft door bepaalde nasporingen te doen, aan te tonen dat de brief een falsificatie was. Dat hij daartoe positieve actie heeft genomen kan echter niet geheel bewezen worden.

Tenslotte zijn er de verschillende publicaties in "Het Vrije Volk":

- a) het bekende schromelijk overdreven bericht van 28 oktober 1959 over een infiltratie op grote schaal welke in Fakfak zou hebben plaatsgevonden;
- b) het alarmerende artikel van 23 januari jl. over de critiek van N. Jouwe, waarin gesteld wordt dat de toestand alhier explosief zou zijn;
- c) het bericht van 1 februari jl. over de C.W.N.G.-betoging, met een volkomen uit de lucht gegrepen bewering over intimidatie welke op enkele Overheidskantoren zou worden toegepast.

Met deze drie voorbeelden is de heer van der Werff als verslaggever wel getypeerd.

Tot dusver is hij in zijn journalistieke activiteiten geheel vrijgelaten. Uitgaande van de eerdergenoemde normen, die op dit punt zouden moeten gelden zou de heer van der Werff er thans op gewezen moeten worden dat zijn gedrag blijk geeft van een tekort aan besef voor de verplichtingen welke zijn ambtelijke betrekking met zich mede brengt en dat hij zijn medewerking aan "Het Vrije Volk" dient te staken.

Mede in aanmerking genomen de instelling en opvattingen van deze - overigens uitstekende werkprestaties leverende - ambtenaar, bestaat m.i. echter de kans dat enigerlei ambtelijke maatregel niet door hem zou worden geaccepteerd en dat deze reacties van bepaalde zijde in Nederland zou veroorzaken. Om deze reden zou ik in het bijzonder ook tegenover deze ambtenaar geen stappen willen ...

willen nemen alvorens met Uw oordeel terzake te zijn bekendgesteld.

7. Tenslotte moge ik er op wijzen, dat onderwerpelijke moeilijkheden uitvloeisel zijn van de omstandigheid dat - anders dan in Nederland - beroepsjournalisten hier ontbreken.

Toepassing van de voorgestelde maatregel, waardoor ambtenaren niet langer als correspondent van dagbladen zouden mogen optreden, zal de behoefte aan vakkundige medewerkers zo mogelijk nog vergroten.

Het zou daarom van veel belang zijn indien de reeds eerder gedane suggestie zou kunnen worden verwerkt om in overleg tussen Regering en de dagbladpers en/of het A.N.P. een modus te vinden voor de nieuwsvoorziening over Nederlands-Nieuw-Guinea door detachering van een Nederlands journalist die tevens ten behoeve van het Gouvernement de interne nieuwsvoorziening voor dit gebiedsdeel zou kunnen verzorgen. Het zij mij vergund Uw medewerking in te roepen om te onderzoeken, welke mogelijkheden in dit opzicht aanwezig zijn.

Een spoedige reactie mocht ik gaarne ontvangen, aangezien een algemene en vooral een bijzondere maatregel tegen de heer van der Werff, niet lang kan uitblijven.

De Gouverneur van Nederlands-Nieuw-Guinea,

PLATTEAU

*In de tijd
in Nederland!
JW/3*